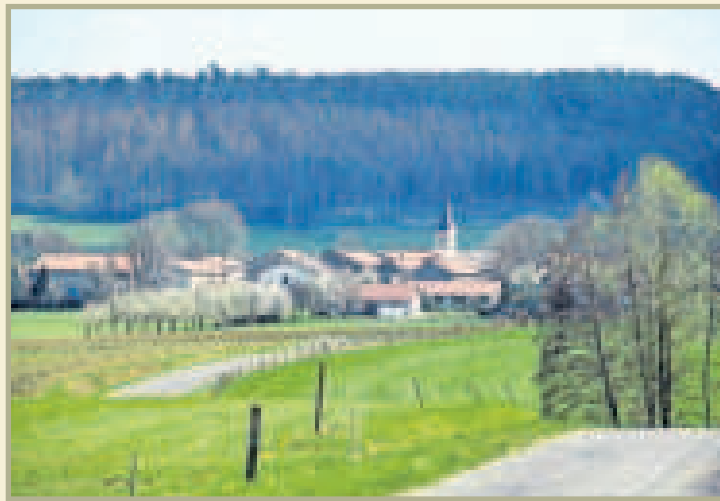

► Diamanhandelaar krijgt na eeuw standbeeld voor donatie aan Frans dorpje

Les Éparges werd compleet verwoest tijdens de Eerste Wereldoorlog; alles in het Franse dorpje was kapot. Na de oorlog werd de wederopbouw betaald door... een Nederlander. Die Andries van Wezel krijgt morgen – 100 jaar na de voltooiing – een eigen monument.

■ Les Éparges lag aan het einde van de Eerste Wereldoorlog compleet aan gruzelementen, zo laten de zwart-witfoto's zien. Een donatie van de Nederlander Andries van Wezel (midden boven) maakte de wederopbouw mogelijk, zodat het dorp in de buurt van Verdun ook vandaag de dag nog bestaat. FOTOS: L'EST / RIK KLEIN GOTINK / PR

Gulle Nederlander liet kapot Les Éparges weer opbouwen

Frank Renout

Les Éparges

Het was winter, ijskoud en het regende vrijwel onophoudelijk. Er werd continu geschoten, er lagen overal mijnen en er waren explosies. Franse en Duitse manschappen beschoten elkaar vanuit hun loopgraven. Het geweld hield wekenlang aan. Geen van de partijen boekte grote terreinwinst, maar er vielen wel duizenden doden. De bodem bestond, letterlijk, uit een mengeling van bloed en modder.

Les Éparges, een plaatsje met 270 inwoners ten zuidoosten van Verdun, was in 1915 het toneel van een veldslag. Het dorp was strategisch van belang: de hoge heuvels boden een perfect zicht over het slagveld. „Op 17 februari, om 14.00 uur 's middags ontploften vier mijnen. De explosie was zó krachtig die hij tot op 20 kilometer afstand nog te voelen was: de hele heuvel trilde”, aldus een historische beschrijving.

Na afloop van de Eerste Wereldoorlog lag Les Éparges compleet in puin. Niet één huis was nog intact. Voor de wederopbouw was nauwelijks geld beschikbaar. En toen kwam Andries van Wezel om de hoek kijken. Geboren in 1856 in Amsterdam, wilde violist worden, maar moest als

13-jarige aan het werk om geld te verdienen. Van Wezel bleek slim. Hij maakte carrière en had als twintiger al zijn eigen diamantbedrijf.

„Meteen na de oorlog, in 1918, nam Van Wezel de boot naar Europa, vanuit de Verenigde Staten waar hij toen woonde. Hij wilde een bijdrage leveren aan de wederopbouw”, vertelt historica Carla Kost. „Hij was een joodse diamanhandelaar en heel vermogend. Hij vond dat je minder bedeelden moest helpen.”

Gebaar

Van Wezel wilde speciaal iets doen voor Les Éparges, aldus Kost. „Hij had een goede vriend. Diens zoon studeerde in Parijs en ging tijdens de oorlog naar het dorp om met de Fransen mee te vechten. Maar al binnen twee weken werd hij gedood. Dat greep Van Wezel enorm aan. Hij was er kapot van en wilde iets doen, als een gebaar naar zijn vriend en diens gesneuvelde zoon.”

De diamanhandelaar doneerde in 1920 maar liefst 500.000 Franse francs, wat omgerekend nu ongeveer 1 miljoen euro zou zijn. Les Éparges kon daarmee volledig worden herbouwd. Gevluchte inwoners keerden terug. En in 1923 werd een compleet nieuw dorp opgeleverd, met nieuwe wegen en nieuwe huizen.

Opmerkelijk genoeg was het ver-

haal van de weldoener tot nu toe nauwelijks bekend, ook ter plaatse. „De inwoners van Les Éparges wisten er niet van. Onze opa's en oma's praatten liever niet over de oorlog”, vertelt Patricia Pierson, burgemeestersvrouw en voorzitter van de lokale bewonersvereniging. Zij begon in 2011 met enkele anderen een zoektocht. „We klopten aan bij de Nederlandse ambassade, maar daar wisten ze ook niet wie Van Wezel was.”

Het verhaal was zelfs niet bekend bij zijn nabestaanden. Andries van Wezel trouwde twee keer, maar had zelf geen kinderen. Hij woonde aanvankelijk in Amsterdam, later in Antwerpen en Londen en aan het einde van de 19de eeuw emigreerde hij, net als twee van zijn broers, naar de Verenigde Staten.

„Ik kreeg dit voorjaar een e-mail en tot mijn stomme verbazing hoorde ik toen voor het eerst over onze familiegeschiedenis”, vertelt Katherine Van Wezel Stone aan de telefoon vanuit New York. Ze is de achterkleindochter van Marcus van Wezel, de broer van Andries. „Ik wist er niets van. Helemaal niets. Ik was verbijsterd. Mijn moeder heeft me wel verteld over onze familie in Nederland, maar dit niet. Toen zij werd geboren, was Andries al dood. Dus ik denk dat zij het ook gewoon niet wist.”

“

Deze familiegeschiedenis kwam uit de lucht vallen

– Katherine Van Wezel Stone

Burgemeestersvrouw Patricia Pierson deed de afgelopen twaalf jaar volop speurwerk, samen met historica Carla Kost. Die reconstrueerde het leven van de weldoener en zocht naar familieleden.

Eerbetoon

En in Frankrijk is het nu tijd voor een eerbetoon aan de Nederlander. Morgen – 100 jaar nadat het 'nieuwe' dorp werd ingewijd in 1923 – wordt in Les Éparges een monument onthuld voor Van Wezel. De Nederlandse ambassadeur is erbij.

„Ik ben ook uitgenodigd voor de ceremonie en ik neem mijn dochter mee”, zegt Katherine Van Wezel Stone. „Het is zo bijzonder om dit met haar te delen! Deze hele familiegeschiedenis kwam voor ons compleet uit de lucht vallen. Straks staan we daar, komend uit New York, bij een monument in Frankrijk, dat is gemaakt

voor de Nederlandse broer van mijn overgrootvader! Ja, ik ben heel trots.”

Patricia Pierson is ook blij. „Eindelijk na 100 jaar een beetje gerechtigheid voor Andries van Wezel”, vertelt ze. „Maar het voelt ook tragisch. Hij was zo genereus, maar heeft ons dorp nooit gezien. Hij overleed voor Les Éparges weer was opgebouwd.”

D 154

LES ÉPARGES